

Finansdepartementet

103 33 STOCKHOLM

Vårt datum: 2022-08-22**Vårt diarienummer:** ADM/2022:198**Ert datum:** 2022-04-04**Er beteckning:** Fi2022/01201

Kopia till Utbildningsdepartementet

Startlån till förstagångsköpare av bostad (SOU 2022:12)

Centrala studiestödsnämnden (CSN) lämnar följande synpunkter gällande utformningen av regelverket avseende återbetalning av statens regressfordran. CSN har i övriga delar inga synpunkter på förslagen i betänkandet.

8.11 Statens regressrätt och återbetalning till staten

Förslaget om återbetalning av regressfordran synes i stora delar bygga på reglerna om återbetalning av studielån tagna mellan 1989 och 2001 vilket regleras i studiestödslagen (1973:349 i dess nyare lydelse). CSN konstaterar att utredningen valt att enbart beakta ett urval av bestämmelserna i studiestödslagen vilket enligt CSN:s uppfattning medför att det saknas väsentliga delar för att reglerna ska vara ändamålsenliga.

8.11.1 Återbetalning och nedsättning

Återbetalningen börjar

CSN ifrågasätter förslaget att återbetalningen av statens regressfordran ska påbörjas först efter 24 månader. Det innebär en nedprioritering av en statlig fordran till förmån för privata långivare. Det finns även en risk att låntagaren under dessa två år flyttar utomlands vilket försvårar indrivning av lånet.

Återbetalningsbelopp

Före 2001 återbetalades studielån enligt den nu föreslagna modellen för statens regressfordran avseende startlånet. En av orsakerna till att reglerna om studielån ändrades var att det ansågs nödvändigt att det fanns ett samband mellan lånets storlek och kravet på återbetalning. Ett återbetalningssystem som är baserat på låntagarens inkomst innebär att låntagaren inte i förhand vet hur lång återbetalningstiden blir. Det kan vidare medföra att även om låntagaren betalar fyra procent av sin inkomst minskar inte skulden om inbetalningarna till större delen avräknas mot räntan.

REMISSVAR

Utomlandsbosatta

CSN saknar förslag på hur återbetalning ska ske om den återbetalningsskyldige flyttar utomlands. I studiestödsreglerna finns bestämmelser¹ som innebär att årsbeloppet ska beräknas utifrån skulden storlek i det fall det saknas uppgift om inkomst. I den fortsatta beredningen av förslaget anser CSN att detta bör utredas vidare.

Nedsättning

Av förslaget framgår att nedsättning av årsbeloppet ska kunna ske om låntagarens inkomst minskar väsentligt jämfört med den inkomst som ligger till grund för årsbeloppet. Det saknas dock regler om hur årsbeloppet ska sättas ned i dessa fall. Det framgår inte heller någon närmare definition av när en inkomst ska anses ha blivit väsentligt lägre än den inkomst som låg till grund för årsbeloppet. I de fall garantimyndigheten ska ha möjlighet att föreskriva om när nedsättning ska aktualisera krävs bemyndigande för myndigheten att föreskriva om nedsättning av årsbelopp. I förslaget finns endast bemyndigande att föreskriva om verkställighetsföreskrifter vilket inte torde innefatta att reglera när nedsättning kan bli aktuellt.

CSN anser vidare att det av utredningens förslag inte finns tillräcklig ledning för vad som ska anses synnerliga skäl för nedsättning.

Efterkontroll av inkomst

I studiestödsbestämmelserna finns även regler om efterkontroll av inkomst vid nedsättning med hänsyn till inkomst.² Enligt en undersökning som CSN gjorde 2018³ framkom att cirka hälften av de låntagare som hade fått sitt årsbelopp nedsatt med hänsyn till inkomst fick ett resterande belopp att betala i efterhand. Detta visar att låntagarna i stor utsträckning anger en för låg inkomst när de ansöker om nedsättning. De anmäler inte heller inkomständringar. För att förenkla hantering av nedsättning för garantimyndigheten föreslår CSN att motsvarande reglering för startlånet beaktas i den fortsatta beredningen.

Avskrivning synnerliga skäl

I utredningen räknas det upp ett antal orsaker till att skulden ska skrivas av med hänsyn till synnerliga skäl. Bland annat tas längre perioder av studier upp som ett skäl. CSN ifrågasätter att studier ska vara ett skäl till avskrivning. Anledningen till att någon studerar torde vara att komma in på arbetsmarknaden och därmed öka sin betalningsförmåga. Under studietiden bör det istället finnas möjlighet till nedsättning av årsbeloppen.

CSN anser vidare att förutsättningarna för avskrivning bör förtydligas ytterligare i den fortsatta beredningen.

¹ Punkt 14 i övergångsbestämmelserna till lagen (1999:1395)

² Punkt 14 i övergångsbestämmelserna till lagen (1999:1395 senast ändrad 2011:1401)

³ CSN, Rapport 2018:5

8.11.4 Verkställighet och preskription av statens regressfordran

Obetalda årsbelopp (inklusive administrativa avgifter) inom studielånesystemet handläggs som allmänna mål hos Kronofogdemyndigheten. Detta innebär att CSN kan överlämna obetalda årsbelopp till Kronofogdemyndigheten löpande på ett administrativt effektivt sätt. Med hänsyn till att reglerna om startlån till stor del överensstämmer med regelverket för studielån bör det utredas vidare om inte även startlån bör hanteras som a-mål. I detta sammanhang har CSN även noterat att utredningen inte tagit hänsyn till de nya regler om indrivning av myndigheters beslut som träder i kraft 1 september 2022⁴. I den fortsatta beredningen bör därför dessa förändringar beaktas.

CSN har sedan den 1 juli 2010 möjlighet att säga upp lån till omedelbar betalning om låntagaren har fått påminnelser och krav och trots det inte har betalat förfallna årsbelopp eller avgifter. Denna möjlighet infördes för att effektivisera indrivningen av lån då låntagare är bosatt utomlands.⁵ CSN anser att det i den fortsatta beredningen av förslaget bör utredas om denna möjlighet även ska finnas för startlån.

8.13 Sekretess

Utredningen föreslår att det införs en ny bestämmelse i 28 kap. 9 a § offentlighets- och sekretesslagen (OSL). Bestämmelsen är utformad med ett omvänt skaderekvisit.

Utredningen har ansett att behovet av sekretess är starkare än vad som gäller för ärenden om studiestöd hos CSN och gör här en jämförelse med bestämmelsen i 28 kap. 9 § OSL. Som skäl anges att det är en känsligare uppgift att en person fått startlån än om denna fått exempelvis studielån samt att uppgiften om startlån kommer att finnas kvar hos garantimyndigheten under en längre tid.

CSN kan i och för sig hålla med om att ett omvänt skaderekvisit är motiverat utifrån de personliga och ekonomiska förhållandena som ligger till grund för att en person beviljas startlån. CSN saknar dock mer utvecklad förklaring av vad som utgör skillnaden mellan studielån och startlån samt vilka typer av uppgifter som bör sekretessbeläggas. CSN vill i detta sammanhang nämna att uppgifter om en studerande som beviljats studiestöd finns kvar hos myndigheten under lång tid så i denna del är det ingen större skillnad mellan studielån och startlån.

Ett omvänt skaderekvisit innebär att det ska stå klart att den enskilde inte lider skada för att uppgift ska kunna lämnas ut. CSN saknar därför ett förslag på en sekretessbrytande regel för att möjliggöra utlämnande till aktörer som har behov av uppgifterna.

⁴ Prop. 2021/22:206, Snabbare och enklare verkställighet av myndighetsbeslut

⁵ Prop. 2009/10:141 Rättvist och effektivt – förändringar i studiestödssystemet

REMISSVAR

Beslut om detta remissvar har fattats av chefsjuristen Åsa Lindahl efter föredragning av verksjuristerna Rose-Mari Kvist och Ulrika Åsemar. I arbetet med remissvaret har även verksjuristen Hanna Hamrin deltagit.

Åsa Lindahl

Rose-Mari Kvist

Ulrika Åsemar